

LUPETA

Apare în fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Telefon Nr. 73—21. —

Proprietar: Dr. TEODOR MIHALI.
Director: Dr. ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD.
Editor: Dr. AUREL VLAD.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., Rottembiller-u. nr. 5 b 1.
Insertiuni după învoială.
Scrisori netrancate se refuză.

315 Maiu 1848.

Noi suntem drumeții piticilor vremi,
Pitici în putință și'n vrere?

Sunt aproape șase decenii dela „în veci memorabila adunare, întru care poporul român din acest principat își proclamă și afirmă ființa sa ca națiune“, cum scria Barițiu în ale sale „Părți alese din istoria Transilvaniei“.

În adevăr ziua de 315 Maiu 1848 e atât de memorabilă, încât nici o generație nu o poate uita: pentru că în acea zi, putem zice, că am intrat în adevărata viață, în acea zi ne-am deșteptat din somnul cel de moarte.

Amintirea acestei zile e pentru noi cu atât mai scumpă, cu cât ea ne aduce înaintea ochilor noștri sufletești pe cea mai idealistă generație de Români, cu care se poate fâli trecutul nostru. Dela 1848 încoace nu mai întâlnim nici când rânduri atât de dese și de închegate de luptători devotați și curați, cum erau cei cari au scris cu faptele și cu ideile lor cea mai strălucitoare pagină a istoriei noastre naționale.

La 1848 consistoarele ambelor biserici românești lucrau din oficiu pentru cauza națională trimițând circulare pentru marea adunare de pe câmpul libertății, — în vremea aceea episcopii români întreprindeau în chestiuni românești acțiuni comune și erau în adevăr frați. „Da, suntem frați,—a zis Șaguna, când mergea la braț cu episcopul Leményi printre rândurile de Români adunați în piața Blajului, — și nu din fățerie, ci frați în Christos, frați Români, frați cari provoacă pe tot Românul să uite neplăcerile trecutului și să se considere toți frați, așa cum frați sunt și episcopii lor“.

Acțiunea comună a episcopilor români, durere, a trecut în domeniul istoriei, și astăzi, când un popor mai luminat decât înainte cu șeaizeci de ani, cere dela episcopii săi să-și dea mâna, rugămintea lui nu e luată în seamă. Azi aproape nu mai e teren, pe care să se întâlnească cele două biserici surori „pentru drepturile nației și a aceleiași reînviere“ cum zicea la 1848 episcopul Leményi. Abia la adunările Asociațiunii și Fondului de teatru își mai dau întâlnire frunțașii ambelor noastre biserici, dar și de

acolo — lipsesc căpeteniile, cari din iubire prea mare pentru popor, nu voiesc să expuie urgiei aceste două instituții. Așa se face că nici chiar în cestiu de importanță capitală prelații noștri nu se mai pot întâlni — și atunci când încep — separat — câte o acțiune, ajung a spune lucruri atât de divergente și a observa atitudini atât de ciudate, cum s'a întâmplat cu ocazia ultimelor desbateri din Camera magnaților.

La noi s'a rupt în atâtea locuri firul tradițiilor noastre. La noi atâția din cei chemați a lucra, au uitat de jurământul celor 40.000 de Români de pe câmpul libertății, pe cari l-au făcut în numele tuturor urmașilor lor și despre care comitetul permanent dela 1848 a zis cu tot dreptul că „de când e Ardealul, nu s'a pus jurământ mai sfânt de cât acesta“. Se călca jurămintele străbunilor — și-i păcat care se răzbună. Prin astfel de pași nenorociți se frânge stejarul care avea până aci rădăcini atât de puternice, scade încrederea masselor — și numai Dumnezeu știe ce mai poate urma după aceasta.

Între starea noastră de azi și între cea dela 1848 nu e prea mare deosebire în ce privește raportul nostru față de guvernanți. Aceleași asupriri, aceleași piedeci, aceleași amenințări draconice ca și atunci. Dar ce zic: aceleași? Ele sînt mai aspre, căci isvoresc din o pornire mai șovinistă și mai turbată de cât atunci. Și zidul nostru a slăbit rău în unele locuri. Stăpânirile au demoralizat părți însemnate din poporul nostru, cărora li-a întins câte un os de ros, au adus pe furie legi pe cari le aplică cu o îndemănare asiatică și se fac luntre — punte pentru realizarea unor chimere cari ne seacă puterile. Pe cât ne-am întărit în cultură în ultima jumătate de veac, pe cât a străbătut în popor dragostea de carte și de lumină, pe atât ne-au sărăcit trupește sugându-ne puterea, aruncându-ne în temnițe ori deschizându-ne porțile țării — ca să ne putem căuta fericirea aiurea. Și așa, astăzi ne aflăm cu puteri mici în fața primejdiilor mari cu cari trebuie să dăm piept dacă voim să trăim.

Unde să căutăm speranța? E o întrebare, la care trebuie să dăm un răspuns. Și acest răspuns e acela pe

baza căruia stăm de veacuri: în dreptatea cauzei noastre. Pornim de aici pentru a ajunge la încheierea, că aceasta trebuie să-și găsiască rădăcini adânci în sufletul fiecăruia. Convinși cu toții de dreptatea cauzei noastre, nimeni nu-i permis să o părăsiască sau măcar să șovăiască în calea spre realizarea ei. Cine are altă deviză pe steagul lui, e împotriva neamului, din care a ieșit și din care a încetat, eo ipso, a face parte.

Avem teren sigur, ne lipsește numai înțelegerea între toți muncitorii acestui teren. Poporul, care a rupt lanțurile robiei întunerecului, și-a ridicat glasul — și glasul lui trebuie ascultat, căci e glasul lui Dumnezeu. Și prin acest glas nu vorbesc numai cei de azi, ci vorbesc toți strămoșii noștri, cari s'au coborât în sânul pământului cu un vis neîmplinit, lăsat nouă, — și vorbesc urmașii noștri, a căror gură se va deschide spre blestem, dacă vom nesocoti trebuințele noastre sufletești.

Să ne aducem aminte, că avem strămoși, cari s'au arătat mari în anumite clipe și pe cari avem datoria a-i urma, — să ne aducem aminte azi la 3|16 Maiu 1907 de cei cari ni-au hărăzit ziua de 315 Maiu 1848 și să ne unim pentru a înfrunta ispitele.

Altcum nu suntem în ochii viitorului decât niște neputincioși drumeți ai piticilor vremi, și nimeni nu va avea un cuvânt de recunoștință pentru păstorii, cari și-au părăsit turma.

Epilogul unei alegeri. Pe vremea alegerilor generale, președintele partidului național român, dl George Pop de Băsești a fost candidat de alegătorii români ai cercului Cehul-Silvaniei.

Se știe rezultatul alegerii: bătauși cumpărați, sprijiniți de baionetele jandarmilor, s'au năpustit asupra alegătorilor români și au zădărnicit alegerea. Insuși venerabilul președinte s'a ales cu capul spart.

La 21 Mai va avea acum loc pertractarea finală în chestiunea acestei alegeri fără pereche chiar și în Ungaria...

Vor fi ascultați vre-o 55 martori și

vinovații vor fi — achitați în numele șovinismului maghiar . . . Ar fi minune, dacă s'ar întâmpla altminteri.

Impotriva legii lui Apponyi. Românii din comunele din jurul Tașadului (Bihor) au ținut în Dumineca Tomii o mare adunare de protestare împotriva legii lui Apponyi. În rezoluția, ce s'a primit cu mare însuflețire, se exprimă dragoste și alipire neclintită iubitelui deputat Dr. Alexandru Vaida; se condamnă ținuta slabă a episcopului român Dr. Vasile Hossu dela Lugoj; se cere cu stăruință convocarea unei adunări generale a tuturor Românilor din Transilvania și Ungaria și li se cere Arhierilor ca fără amânare să depună plângerile poporului român la treptele preînaltului tron.

Preoții aparținători districtului protopesc gr. cat. al Turzii, în sinodul de primăvară, sub președinția protopopului Iosif Costin a protestat de-asemenea împotriva proiectului, exprimându-le Arhierului Dr. Victor Mihaly de Apșa și deputaților noștri mulțumita lor pentru apărarea energică a drepturilor poporului român.

Croații și coaliția. Deputații croați au ținut eri o consfătuire cu Banul Croației și ministrul croat Iosipovich, luând în discuție pragmatica funcționarilor dela Căile Ferate. Ei cer ca în Croația, limba oficială la căile ferate să fie limba croată. Dacă guvernul ungar nu le va împlini cererile, ei vor eși din partidul guvernamental și vor vota împotriva proiectului.

Ei nu pot observa altă atitudine. În reperițe rânduri au promis alegătorilor lor că vor exopera dela guvern respectarea drepturilor limbei croate.

Guvernul, de altă parte, prin organele sale semi-oficiale declară că nu va ceda.

Hotărâri definitive nu s'au adus încă până Joi, când se vor întruni din nou.

Impotriva guvernului. În ședința de eri a congregațiunii comitatului Debrețin, jude-

cătorul dela curtea de apel Lengyel Imre a făcut propunerea ca comitatul să-și exprime neîncrederea în guvern pentru proiectul de lege a lui Apponyi, care nu servește decât interesele clericalismului.

Firește, spaimă nespasă între mameluci, Cum să voteze ei neîncredere celui mai național guvern maghiar? Și s'au pornit capacitările și pe urmă s'a primit rezoluția, că acest comitat nu intră în critica politicii culturale a guvernului, dar își exprimă dorința ca toate școlile din țară să se statifice.

Ar fi și fost mirare ca patrioții dela Debrețin să fi rămas până 'n sfârșit — bărbați!

Interpeleții la loc. În congregația ordinară de primăvară a comitatului Caraș-Severin, deschisă alaltăeri, deputatul național Coriolan Brediceanu a dezvoltat o interpeleare de foarte mare importanță pentru noi Români. A arătat anume marea nedreptate ce ni se face din partea autorităților militare și administrative prin nerespectarea sărbătorilor românești recunoscute de lege. Invocă cazuri concrete. Comandamentul armatei din Lugoj a fixat zilele de control pe a doua zi de Crăciun și a doua zi de Paști și a ținut exerciții în Vinerea și Sâmbăta Paștilor.

Vicecomitele Aurel Issekucz în răspunsul său declară că aprobă pe deplin punctul de vedere al dlui Brediceanu și că, în parte, a luat și va mai lua măsurile necesare, pentruca sărbătorile aceste să se respecte din partea tuturor autorităților administrative și militare ale comitatului.

Dl Dr. Saniul Vladone interpelează în chestiunea comisiunilor numite de vicecomite pentru fixarea impozitelor de clasa III și pentru compunerea listelor electorale, în care comisie s'au numit mai ales bărbați interesați în chestiune proprie, cum dovedește prin cazuri concrete.

Intrându-se în ordinea zilei, s'a iscat dezbateri mai mare în jurul raportului vicecomitelui. Au vorbit păr. Simeon Blajovan din Hodoș (despre compunerea listelor e-

lectorale), Dimitrie Bogoeviciu din Bănia (despre complinirea posturilor de notari) Dr. Petru Cornean din Oravița (despre volnicile administrative, confiscarea puștelor, pedepsirea nemotivată acelor ce n'au votat cu stăpânirea, judecățile antistiilor com. în afaceri bagatele, conscrierea vitelor etc.), Constantin Morariu din Bocșa-român (despre prigonirile, politice), Ioan Vasii din Satu-Mic despre pedepsele exorbitante administrative), Mihail Grosșian din Oravița (despre drumurile comitatense), Coriolan Brediceanu (despre abuzurile jandarmilor comise la primării, despre rolul funcționarilor și libertatea cuvântului).

Du ă explicațiile date de v.-comite, se ia raportul în considerare.

Urmând alegerile supletorii, au fost aleși:

Prim-pretore la Oravița dl Bauer; prim-pretore la Teregova dl Alexandru Antalffy; pretori dnii Stoianovics, Putnok, Dr. Felmery și Halász.

Discuție a mai fost la curende comitatelor Szabolcs și Somogy, luând cuvântul dnii Dr. Valeriu Branisce, Dr. Iosif Hausz și Dr. P. Cornean.

Ședința, după o scurtă pauză la amiază, s'a ridicat la orele 5 și 40 m. seara.

Mandatul de a Zirc. Numărul candidaților pentru moștenirea lui Udvary s'a mai sporit cu unul: ziarul „Magyarország“ face propagandă pentru Kállai Frigyes, fiul fostului ministru de externe al monarhiei Kállai Béni.

„Egyetértés“ își are și el candidatul: pe Ivánka Imre, „Budapest“ pe Véssey Iosif. Nu mai lipsește decât ca și celelalte ziare să-și candideze câte un prieten . . .

ROMÂNIA.

Deschiderea sinoadelor.

La 2/15 c. se va deschide sesiunea ordinară de primăvară a Sf. Sinod.

La orele 10 a. m. va avea loc un Te-Deum la Mitropolie, la care va asista și d. Spiru Haret, ministrul cultelor și instrucției publice.

FOIȚA ZIARULUI „LUPTA“

Telegrafia fără sârmă.

Poate-că nu e un singur cetitor, care să nu fi auzit despre telegrafia fără sârmă, dar cei mai mulți de sigur nu știu pe ce se bazează și cum se explică. Ar fi păcat ca publicul mare să rămână în neștiință față de această interesantă descoperire modernă, care permite nărilor de pe depărtatul ocean să comunice din mijlocul valurilor și a furtunelor cu uscatul fără de ajutorul unui fir conducător.

Lucrul e foarte simplu.

Toți știu, că împreunându-se electricitatea pozitivă cu cea negativă, se produce o schinteie electrică. Această schinteie emite afară de razele de lumină, ce le vedem și razele de căldură, care le simțim și alt fel de raze, cari nu le putem simți nici cu unul din simțurile noastre. Unele din aceste raze necunoscute până mai ieri, au însușirea că pot străbate și prin corpuri întunecate și fac de ex. bună conducătoare de electricitate pilitura de fer.

În soare încă sunt mai multe soiuri de raze, din cari o foarte mică parte le simte ochiul sub formă de lumină incoloră. Aceasta încă e compusă din mai multe feluri de raze de felurite colori, cari se pot vedea, descompunându-se lumina cu ajutorul unei

prisme (în spectru). Dincolo de razele roșii unde se perde lumina spectrului, sunt și razele de căldură, pe când dincolo de razele violete se află raze cari au influențe chimice. Aici sunt și razele pe cari le simte placa fotografică.

Tot așa sunt mai multe soiuri de rază și în schinteie electrică. În soare însă nu se află raze, cari fac pilitura de fer bună conducătoare de electricitate, sau cel puțin nu sunt așa puternice, încât să ajungă până la noi. Altcum pilitura de fer n'ar fi rea conducătoare de electricitate.

Prefacerea piliturei de fer în bună conducătoare de electricitate se observă în modul următor. Se pune pilitura de fer în o țevă de sticlă și se aduc cele două sârme (electricitatea pozitivă și negativă) ale unei baterii electrice în atingere cu pilitura una în un capăt, alta în celalalt capăt al țevei. Curenții electrice nu se întâlnesc prin pilitura de fer, căci aceasta e rea conducătoare de electricitate.

Îndată ce însă în apropiere se produce o schinteie electrică, trecând razele ei prin pilitura de fer, o fac bună conducătoare de electricitate și curenții electrice comunică prin ea și se împreună. Puși fiind în legătură cu o sonerie electrică, aceasta începe a suna. Dacă însă ciocnim țeva în care se află pilitura de fer, soneria încetează de a suna, semn, că curentul electric s'a întrerupt, a-

decă pilitura iar s'a făcut rea conducătoare de electricitate.

Dacă întocmim un mecanism, care să ciocniască într'una în țeva cu pilitura de fer, câtă vreme razele unei schinteie electrice o vor străbate, ea va fi bună conducătoare de electricitate; îndată ce schinteia electrică încetează pilitura va deveni rea conducătoare. Aducând bateria electrică în legătură cu un aparat. de care se folosește la telegrafie, vom obține pe hârtie zgărieturi sub formă de liniuțe sau puncte, după cum schinteia electrică a fost de o durată mai lungă, sau numai momentană. Din aceste semne (zgărieturi) se compun literele, ca și la telegraful cu sârmă.

Lucrul de căpetenie este, să se producă schinteie electrică, puternică, ca să poată fi simțite de pilitura de fer la distanțe cât de mari.

Pentru aceasta se folosesc baterii electrice puternice și numeroase pentru producerea schinteii. Aceasta se mai potențează încă prin aplicarea de antene, rude lungi de metal, la locul unde se împreună electricitățile contrare. Cu cât sunt mai lungi aceste antene, cu atâta mai puternică e și schinteia.

La stațiunea de telegrafie fără sârmă din Naven de lângă Berlin, antena e de 100 metri și se poate telegrafia până la mijlocul Oceanului Atlantic la distanță de 2500 kilometri.

După aceea dl ministru împreună cu înalții prelați vor merge la localul Sf. Sinod, unde se va da citire mesagiului regal de deschidere a acestei sesiuni.

Adunarea generală a so ietății agrare.

La 12 c. s'a ținut în saloanele societății agrare din București adunarea generală extraordinară a marilor proprietari, membri ai acestei societăți.

Această adunare a fost convocată în vederea introducerii câtorva modificări utile în statute.

La convocarea comitetului au răspuns peste două treimi din numărul membrilor cu drept de vot, unii luând personal parte la ședință, alții trimițând societății adesiunile lor la modificările propuse de comitet.

Ședința s'a deschis la orele 3 p. m. sub președinția dlui P. P. Carp asistat de dl Sava Șomănescu vice-președintele societății.

S'a făcut o modificare în statute, adăugându-se punctul, că pot fi admiși ca membrii agricultorii de ori-ce categorie, arendașii, micii proprietari și agronomii.

Doi dintre membrii au cerut, ca în societate să fie admiși numai români, la ceea ce dl Carp s'a opus, zicând, că aceasta înseamnă a se introduce de către societatea agrară distincțiuni, pe cari nici legile țării nu le fac, și dacă s'ar face acest lucru, s'ar aduce acuza, că se face politică, de ceea ce deocamdată trebuie să se ferească. Această propunere a fost primită cu unanimitate.

M. S. Regele și Casa Rurală.

În audiența pe care delegația marilor proprietari a avut-o în săptămâna trecută la palat, M. S. Regele a atins și chestiunea Casei Rurale.

Suveranul a declarat cu această ocazie, că crearea unei astfel de instituțiuni n'ar fi un ideal întru cât ea ar fi, dăunătoare marelui proprietăți. Idealul ar fi, a declarat M. S.

Regele, ca proprietarii să-și cultive ei înșiși proprietățile lor și să subarendeze părți din domeniile lor și la țărani.

Aceștia la rândul lor ar trebui să facă economii, pentru a-și putea cumpăra în urmă moșii.

Declarațiunea Suveranului este foarte importantă și partidul conservator crede, că guvernul liberal nu va prezenta Camerei un proiect în această chestiune.

Sinoadele eparchiale.

Duminecă s'au deschis sinoadele în cele trei centre românești ortodoxe: în Sibiiu, în Arad și în Caransebeș. Date fiind împrejurările grele, prin cari trece biserica și neamul nostru, aceste soboare bisericesti au de astădată o importanță excepțională. Părinții bisericii și fruntașii poporului s'au adunat cu o mare îngrijorare în jurul sfințicilor bătrâni pentru-ca împreună cu ei să se cugete cum ar trebui îndepărtat norul cel negru care ne întunecă întreg orizontul vieții noastre și cum ar trebui păstrată comoara noastră scumpă: limba și legea, atât pentru binele nostru cât și pentru al patriei noastre.

E un noroc pentru viața noastră națională întocmirea actuală a sinoadelor bisericesti, în cari amestecul mirenilor e atât de mare încât aceștia pot chiar decide în anumite cazuri. În situația actuală, când multora li-se pare prea circumspectă și prea puțin îndrăzneată purtarea oamenilor bisericii, amestecul mirenilor în reprezentanțele bisericesti e de cel mai mare folos. Mirenilor avem să le mulțămim în mare parte că sinoadele eparchiale au observat față de legea școară o atitudine demnă, care va avea și urmări.

În vorbirile de deschidere ale tus-treilor prelați s'a atins primejdia grea care s'a apropiat de noi cu toată furia și care cu călcarea în picioare a autonomiei noastre bisericesti urmărește o țântă nerealizabilă. „Școalelor noastre, — a zis I. P. S. mitropolit I. Mețianu — li-se creează o situație

dintre cele mai grele, care numai cu mari jertfe materiale din partea noastră se mai poate ușura. — De când avem sinodalitate în biserică, n'am stat în fața unei probleme mai grele de cum este a salvării și conserării școalelor noastre confesionale. De aceea nici clerul, și poporul nostru n'a așteptat ca atâta nerăbdare rezultatul lucrărilor noastre dela aceasta întrunire, ca și de astă-dată. Repet rugându-vă să facem tot posibilul pentru susținerea școalelor noastre confesionale ca să ne putem însuși și noi, în măsură tot mai mare, acea cultură și să ne apropiem tot mai mult de binele și fericirea după cari oftăm.“

Astfel au vorbit mitropolitul din Sibiiu, iar P. S. episcop de la Arad a zis: „Avem liniștea conștiinței că ni-am făcut după puțință, dar cu toată căldura inimei datorința de a apăra interesele bisericii noastre, — ne-am întors totuși dela locul de apărare cu sufletul măhnit și cuprins de cele mai serioase îngrijiri pentru soarta viitoare a școlilor noastre confesionale“. Iar bătrânul octogenar, odinioară mâna dreaptă a lui Șaguna, P. S. dl episcop N. Popea a zis în cuvântul de deschidere: „În cursul timpului, dela intrarea bisericii noastre în era constituțională, s'au ivit de multe ori nori grei pe orizontul bisericii noastre, — dar ca în zilele de acum nici odată. Sunt sigur, că cu toți simțiți greutatea situațiunii și de aceea apelez la prudența și înțelepciunea DVoastră, la dragostea DVoastră față de biserică și de afacerile ei, ca să chibzuiți și să vă aflați mijloacele cele mai sigure pentru apărarea intereselor bine pricepute ale sfintei noastre biserici mult încercate“.

Asfel au vorbit prelații bisericii noastre române-ortodoxe, arătând tuturor cari poartă la inimă cauza națională, presemnele unei catastrofe mari în fața căreia ne aflăm. Nu știm care va fi atitudinea până în cele mai mici amănunte a sinoadelor față de proiectul de lege, una însă o cere toată suflarea românească: în hotărârile și rezoluțiile acestor sinoade trebuie să culminează expresiunea ne-

Descărcăturile electrice la producerea schintei se aud ca bubuitul unor tunuri de calibru mai mic, așa că ori-cine poate ști ce se telegrafează, dacă cunoaște semnele literelor.

Stațiuni mai însemnate de telegrafie fără sârmă mai sunt în Paris [turnul Eiffel], de unde se poate telegrafia până în Algeria și Tunis, iar dela stațiunea din Anglia-sudică se poate telegrafia până la Gibraltar.

Telegrafia fără sârmă, pe lângă avantajul, că nu e lipsă de sârmă, mai are avantajul, că se poate telegrafa din un centru deodată la tote stațiunile, cari cad în lăuntru distanței, la care pilitura de fer simte razele schintei electrice. De altă parte însă acesta e și un dezavantaj, căci telegrama se primește și la stațiunile, cari n'au lipsă de ea și mai departe, aparatele, cari se află în lăuntru distanței pomenite, nu pot funcționa deodată. Se și lucrează deja la perfecționarea telegrafiei fără sârmă pentru înlăturarea acestor inconveniente.

Aceste raze electrice (numite raze hertziene după descoperitorul lor) străbat și prin corpuri solide întunecate, așa că munții și caseurile nu le pot împedea. Ele trec prin case și prin corpul nostru fără să ne dăm seama de ele, căci nu le simte decât pilitura de fer, după cum știm până acum.

Dăunăzi s'a înregistrat la o stațiune de telegrafie fără sârmă o telegramă, ce nu s'a

putut descifra în nici una din limbele cunoscută. Unii au și dat cu socoteala, că această telegramă trebuie să fie trimisă de locuitorii de pe planeta Marte. Presupunerea însă e foarte neverosimilă, descărcături electrice se întâmplă și în atmosferă și aceasta încă aficiează pilitura de fer. Faptul însă, că această descoperire ne permite îndrăzneala de a ne cugeta la comunicări cu alte planete, ne arată în destul progresele uimitoare ale științei.

Bistrița.

I. Corbu.

Un martir fără voie.

— Bună ziua, Ivan Ivanovici, zise Muraschin prietenului care intrase în biuroul său; de unde vii, nene?

— Ah! dragul meu, răspuse Tolcaceff suflând greu.

Fii bun, am să-ți fac o mare rugămintă, te rog să nu mă refuzi... Dămi revolverul tău până mâine.

— Ce-ai să faci cu el? îl întrebă Muraschin.

— Imi trebuie... O Doamne!... dă-mi puțină apă... imi trebuie... trec noaptea prin pădure, cine știe ce se mai întâmplă. Dă-mi fii bun.

— Nu, nu, spui minciuni, Ivan Ivanovici: de sigur că ai în cap ceva, după ochii tăi se vede asta, mai bine spune-mi adevărul.

— Nu mă mai întreba, răspuse Tolcaceff, și fii prietin, dă-mi răvolverul fără să mă întreb.

— Ei, fii cu minte, tu tată de familie, consilier intim...

— Ce fel de tată sunt eu? Eu sunt un martir, sunt un catâr pe care se încarcă greutatea, un sclav, un păcătos. Pentru ce trăiesc eu, Domnule? Înțeleg să fie cine-va martir pentru idei mari, dar pentru fustele cucoanelor?! îți foarte multumesc... nu mai pot!...

— Nu striga așa, spune-mi liniștit de ceți este viața nesuferită?

— Bine, îți voi spune de ce, poate mă voi ușura cu spovedania asta. Să luăm de exemplu ziua de azi.

Știi foarte bine că dela 10 până la ora 4 am cancelarie.

Acolo o căldură, un zăduf ne mai pomenit. Secretarul meu și-a luat concediu, pe el îl înlocuește un altul dar care este surd și amoretat, nu mă înțeleg de loc cu el; ceilalți funcționari lucrează și ei prost din cauza petrecerilor de vară, spectacolelor, etc., etc.

După ce isprăvești cu cancelaria, obosit ca un câne, în loc să pleci acasă să mănânci și să te trănțești să dormi, trebuie să alergi prin tot orașul ca să faci tot felul de comisioane. Nu mai vorbesc pentru nevastă, dar pentru toate cuconițele noastre

sovăitoare a tuturor dorințelor și pretențiilor noastre național-bisericești.

Sinoadele eparhiale trebuie să reprezinte poporul. N'o spunem aceasta nici ca sfat, nici, ca poruncă, pentru că ceace spunem aici s'a împlinit, în parte, și încă înainte de scrierea acestor rânduri, ci o spunem ca o dogmă care e cristalizată în inimile tuturor Românilor.

Sinodul din Arad a adus un energic proiect de rezoluție care pretinde dela episcopat să meargă la Tron.

Iată proiectul de rezoluție :

„Sinodul eparhial al diecesei gr. or. române a Aradului protestează cu toată energia în contra tendințelor acestui proiect de lege, — aduce omagiile sale și adâncă sa mulțumită P. Sfinților Episcopi și îndeosebi P. Sale părintelui episcop diecesan I. I. Pap pentru atitudinea vrednică și bărbătească ce și cu această ocaziune a dovedit întru apărarea intereselor sfintei noastre biserici.

Iar după protestările credincioșilor bisericii noastre ridicate într'un șir de adunări populare, apoi în corporațiunile parohiale și protopresbiterale, nici reprezentarea Episcopatului bisericii gr. or. române din metropolie, adresată guvernului și camerei deputaților, nici expunerile și solicitările mai multor membri ai camerei deputaților, cari au reprezentat acolo interesele sfintei noastre biserici, și ale cetățenilor aparținători acelor nu au putut împiedeca votarea acestui proiect de lege în camera deputaților, pe cum nici vorbirile temeinice ale Preasfinților noștri episcopi ținute în casa magnaților n'au putut împiedeca primirea lui din partea majorității acestei case, sinodul eparhial întru apărarea autonomiei bisericești și școlare a bisericii gr. or. române din Ungaria și Transilvania, oare cum și întru apărarea intereselor naționale culturale și materiale ale credincioșilor aparținători acelei biserici, nu mai puțin în interesul înțelegerii și pașnicei împreună viețuirii între diferitele popoare ale statului ungar, deci din considerațiuni patriotice bineînțeles, roagă Episcopatul bisericii gr. or. române ca în considerarea înaltei lui dorințe de a folosi toate mijloacele constituționale pentru înlăturarea primejdiei ce amenință biserica noastră și

interesele culturale ale credincioșilor ei, să recurgă la înțelepciunea și părinteasca iubire a celui alt factor legislativ, la purtătorul Coroanei Sfântului Ștefan, Prea Gloriosul Nostru Împărat și Rege apostolic Francisc Iosif I., rugându-l în numele bisericii gr. or. române, în numele poporului aparținător acestei biserici să se îndure prea grațios a denega sancționarea proiectului de lege privitor la proiectele de lege despre ajutorarea școalelor populare elementare și despre dotațiunea învățătorilor populari dela școalele confesionale și comunale.

Acest conclud se comunică fără amânare Veneratelor Sinoade eparhiale din arhidieceză și dieceza Caransebeșului“.

Nu știm încă ce a hotărât sinodul din Sibiu, care la propunerea dlui P. Cosma va aduce și el un proiect de rezoluție — credem, nu mai puțin energic. Tot astfel, până acum ne lipsesc informații și din Caransebeș.

Oricum ar fi însă — lupta pentru școlile noastre nu se poate opri aici. Nu e permis să ne oprim decât acolo, unde se sfârșesc și cele din urmă drepturi ale noastre.

Va trebui convocat și un congres național bisericesc ca unul care reprezintă interesele mitropoliei întregi, va trebui creată o legătură cu reprezentanții bisericii surori unite și va trebui ca jalbele națiunii române să fie arătate și bătrânului Monarh, care nu poate fi dușman al liniștii țării Sale. Aceasta o cere neamul întreg. *In momentele mari ca acestea nu-i permis a neglija nici un mijloc legal.*

Trebue să arătăm Coroanei că interesele neamului românesc concordă cu ale statului și ale dinastiei, — că slăbirea neamului nostru și a bisericilor noastre surori este identică cu slăbirea statului și a dinastiei.

Încheiem acest articol cu cuvintele unui fruntaș al vieții noastre politice, spuse înainte cu o lună și jumătate în coloanele ziarului nostru, cuvinte cari trebuiesc avute în vedere mai ales astăzi :

„Archiereilor“ noștri li-se impune datorința convocării unei adunări regnicolare, a cre-

derințelor ambelor biserici românești din patrie.

Hotărârile acestei adunări va fi de datorința I. P. Sfinților Lor să le înainteze Coroanei, prin o deputație condusă de I. P. Sfințiile Lor. Observând căea constituțională, primirea deputației nu va putea fi zădărnicită. Că ce va fi rezultatul, depinde în primul loc dela cumintenia și dela priceperea politică a arhierilor noștri și a noastră. La tot cazul însă generația de astăzi va fi justificată înaintea posterității. Și atunci când ne vor închide școalele noastre confesionale, siliți de șicameie infinite șoviniste, vom avea cel puțin mângâierea, că am făcut totul ce în cadrele așa numitei constituții ni-a fost posibil să facem. Vina nu ne va putea ajunge decât pe noi; ci pe factorii constituționali. Timpul este scurt. Cei chemați să nu mai stea pe gânduri. Obște românească așteaptă fapte“.

Alegerile din Austria.

Ziua de ieri a fost în Austria o zi de deosebită importanță. În 449 de cercuri aveau să se pronunțe alegătorii pentru unul din numeroșii candidați. Până în acest moment nu se cunosc încă rezultatele tuturor alegerilor, dar și din rezultatele de până acum se poate constata că alegerile s'au sfârșit cu învingerea partidului social-cristin și al partidului social-democrat.

Numai numărul mandatelor acestor două partide s'a sporit, toate celelalte au fost reduse, aproape nimicite cu desăvârșire.

Deosebit de mare e numărul balotagiilor. Se presupune că dintre cele 430 de alegeri, mai bine de două sute nu s'au terminat cu învingerea vre-unui candidat; în mai bine de două sute de cercuri va trebui să aibă loc balotagiu.

Campania electorală a fost pretutindenea foarte vie; mai ales în Austria-de-sus și de jos, în Salzburg, Moravia și Silezia, unde pe lângă votul universal s'a introdus și obligativitatea votării.

Votarea pretutindenea a fost secretă. Fiecare alegător mergea la urnă și depune aici buletinul de votare, împăturat și pus într'un plic. Votarea s'a început la orele 6 și s'a terminat la orele 5, când a început despușirea urnelor.

Viena, 14 Mai,

Alegerile s'au pornit și au decurs în cea mai mare ordine. Numai des de dimineață, când se pusese în mișcare masele muncitorilor, s'a observat o viață mai zgomotoasă.

Partidul democrat din Budapesta a trimis la Viena o delegație pentru a studia cursul alegerilor. Din această delegație fac parte deputații Dr. Vázsonyi Vilmos și Leitner Adolf, cari în asistența unui funcționar al primăriei au vizitat toate localitățile de alegere.

Dintre cele 33 de mandate de câte dispune orașul Viena, partidul social-cristin a câștigat 20 de mandate; partidul social-democrat 8 mandate; partidul progresist german 1 mandat. În patru cercuri are să se facă balotagiu.

Primarul Lueger a fost ales, cu mare majoritate în două cercuri. Dintre ceilalți social-cristini au mai fost aleși Bielhovek, Gessmann, prințul Lichtenstein. Intre Schneider (soc. cr.) și Forstner (soc. dem.) va fi balotagiu.

Viena 14 Mai

Până la miezul nopții se cunoșteau rezultatele lor 87 de alegeri, dintre cari 23 vor trebui continuate în balotagiu.

Intre cei aleși sunt:

30 social-cristini;

16 social democrați;

1 part. german progresist;

de la băi, unde stau și eu. De exemplu: nevasta a cerut să trec pe la croitoreasă și să o cert că i-a stricat o bluză, să schimb niște ghetete pentru Sonia, pentru cumnată-mea să mai cumpăr un metru de mătase care să se potrivească cu foile ei... dar iacă mai bine să-ți citesc toate comisioanele :

Un glob de lampă, un kilogram de cârnaț, zahăr și cuișoare, rețină pentru Vanea, să iau de acasă tingirea de dulceață și piulița, acid fenic, esență de oțet și corset pentru guvernanta.

Asta numai pentru nevastă, dar pentru alte cucoane? De exemplu nevasta colonelului Vlasina este însărcinată, așa că în fiecare zi când viu în oraș trebuie să trec și pe la moașă. Vrea să zică, când ies de la slujbă, încep o goană ne mai pomenită: de la băcănie la cârnățarie, pe urmă la farmacie, cofetărie, modistă, moașă și așa mai departe.

Dar spune-mi dl, ce să mă fac acum? cum să împachetez toate flecurile astea, căci plec cu trenul și ar trebui să le am pachete, pachete.

— Cum vrei tu să împachetez piulița cu globul și ceaiul cu acid-fenicul?... Dar tot n'am isprăvit încă.

Să presupunem că, cu chiu cu vai, ajung acasă seara, ce crezi? Am liniște? Da de unde.

Trebue să petreci pe nevastă sau la teatru, sau la vre-un concert, pe urmă, când

ne întorcem, eu mă culc, dar nevasta cu mosafirii exersează toată noaptea pentru un alt concert de binefacere. Așa că eu cel puțin până la 4 ore dimineața nu pot să'nchid ochii; ei, și asta în fiecare zi, toată viața?!? Pentru D-zeu! dacă nu-mi dai revolverul, barem compătimente-mă.

— Ei, eu te compătinesc de sigur, dar spune-mi unde stați voi acolo la țară?..

— În satul Dohla.

— Atunci trebue să cunoști pe Olga Pavlovna Finberg? întrebă Muraschin.

— Desigur, chiar suntem în vizită.

— Ei bravo, ce bine s'au potrivit lucrurile, cred că n'ai să-mi refuzi cererea mea. Intâi și 'ntâi transmite sărutări de mâni d-nei Finberg și pe urmă dă-i aceste două lucruri. O mașină de cusut de mână ce m'a rugat să-i cumpăr și colivia asta cu un canar.

Dar te rog, bagă de seamă să nu se rupă ușa de la colivie. — Ce... ce mă privești așa?

— Mașina de cusut, co-li-via cu canar, bolborosi Tolcaceff ca în vis.

— Ce ai Ivan Ivanovici? de ce te-ai înegrit? îl întrebă Muraschin.

— Dă-mi încoace mașina, acumă încalcă-mă, mâncați-mă, omorâți-mă, dați-mi ultima lovitură.

— Vreau sânge, sânge doresc — strigă Tolcaceff, alergând cu pumnii strânși prin odaie.

A doua-zi Tolcaceff fu internat la un sanatoriu.

A. Cehov.

- 2 partidul german popular;
- 10 partidul centrului catolic;
- 2 cehi bătrâni;
- 1 ceh agrar;
- 1 pangerman liber;
- 1 partidul italian.

La balotagii sunt interesați 15 social-democrați și 7 social creștini.

Viena, 14 Mai.

Pe la orele 3 dimineața se poate constata că numărul balotagiilor are să fie mai mare de două sute.

La președinț-a cabinetului în cursul zilei și a nopții necentenit au sosit rapoarte telegrafice și telefonice despre cursul alegerilor. Pe baza lor se poate constata, aproape cu siguranță, că învingerea cea mai strălucită au raportat-o social-creștinii și social-democrații.

Numărul mandatelor câștigate de partidul social-creștin se urcă la 60—70, numărul mandatelor partidului social-democrat la 48.

E foarte caracteristic rezultatul alegerilor în cercurile unde au candidat și miniștrii. Ministrul Marchet a căzut la Baden; miniștrii Forst, Prade și Derschatta n'au putut întruni majoritatea absolută. Asemenea va ajunge la balotage și ministrul (ceh) Pacak și șefii partidului ceh Kramarz și Kaftan. Schönerer a căzut și el împreună cu o mulțime de alți candidați ai partidului său.

În schimb a fost ales, cu mare majoritate, contele Sternberg și Karl Renner (— Rudolf Springer.)

Viena, 15 Maiu.

Până dimineața la orele 8 au sosit rapoarte despre rezultatele alor 300 de alegeri. În 127 de cercuri va fi balotagiu. Dintr-un număr de 173 aleși definitiv sunt:

- 41 social-creștini;
- 51 partidul catolic;
- 24 centrul catolic;
- 6 germani progresiști;
- 2 germani populari;
- 3 cehi tineri;
- 2 cehi bătrâni;
- 1 ceh naționalist;
- 3 agrari;
- 7 germani agrari;
- 3 pangermani;
- 5 ruteni ti eri;
- 1 român;
- 5 italieni;
- 8 sloveni, part. popular;
- 1 sloven naționalist;
- 1 guvernamental;
- 3 cehi clericali;
- 1 în afară de partide;
- 1 german liberal;
- 1 polon clerical și
- 1 german radical.

Viena 15 Mai n.

În Bucovina s'au încheiat următoarele alegeri: au fost aleși Nicolae Spenul (rutean tinăr), Semaka (rutean tinăr), profesorul Pihuleac (rutean tinăr), Simonovici (democrat român).

Cronica externă.

Deschiderea Corteselor spaniole.

La 13 c. s'au deschis Camerele spaniole fiind de față regele Alfonso.

Mesagiul amintește de nașterea principelui moștenitor și de vizita regelui Angliei, Eduard, prin ceea ce s'au întărit relațiile amicale între cele două state. Relațiile cu celelalte state sunt de asemenea cât se poate de favorabile. În mesagiul se mai anunță câteva reforme, și se intonează necesitatea restabilirii flotei, care a fost neglijată în ultimul timp din motive de economie.

Prima fază a desbaterilor în Cortes nu prezintă aproape nici un interes. De remarcat este, că partidul liberal s'a decis să se abțină dela participarea la desbateri, în semn de protest contra procedurii electorale a guvernului.

Salmeron a depus președinția fracțiunii republicane și a primit-o pe aceea a fracțiunii particulariștilor catalonici.

Franța și conferența dela Haga.

Reprezentanții Franței la conferența pentru pace se vor alătura pe lângă aceia ai Angliei în ceea-ce privește dezarmarea.

Ministrul de externe Pichon va da declarații precise în Cameră asupra acestei chestii la interpelarea ce i-se va face din partea deputatului Pressensé.

Înainte de ce ministrul se va exprima în Cameră din această privință nu va mai urma nici o declarație oficială din partea Franței.

Atitudinea Angliei și Germaniei în conferința dela Haaga

Cele două puternice state sunt pe deplin înțelese asupra chestiei dezarmării în conferința dela Haaga Vorbirea premierului englez Campbell-Bannermann este interpretată în mod satisfăcător în toate cercurile berlineze și londoneze și ambele țări vor ține cont de interesele lor dictate de relațiile de pacificare pe care și una și alta le cultivă.

Evenimentele în Rusia. Congresul uniunilor reacționare.

În ședința dela 11 c. a congresului din Moscova președintele Gringmuth a făcut propunerea să se expedieze țarului o telegramă de aderență în care să se exprime regretele că țarul nu este de față întră adevărații Ruși, cari cu toate acestea simt prezența lui căci el trăiește în inima lor. Puriskievici a insistat să se adauge în telegramă și scârba congresiștilor față de insultătorii armatei și cererea disolvării Dumei.

Călugărul Hiodor a asemănat Rusia cu Christos crucificat l'a numit pe Stolipin — primul ministru de Pilat, care lasă liberi pe hoși și restignește pe Christos. A atacat în mod violent pe mitropolitul Antonie care s'a rugat pentru Duma revoluționară călcând în picioare tradițiile rusești, cari n'au amestecat nici odată clerul în chestiile politice.

Urmărirea partidului cadeților.

La 10 c. deputatul cadet Kieseweter voia să-și țină darea de seamă înaintea alegătorilor asupra activității de până acum a Dumei Imperiale.

Adunarea a fost anunțată la timp observându-se cele mai minuțioase dispoziții legale. Când alegătorii s'au adunat în număr complet, poliția a interzis oratorului să vorbească sub motivul, că nu s'a exoperat încă permisia legală. După două ceasuri de așteptare căpitanatul orașenesc a făcut comunicarea, că adunarea este oprită și a silit publicul să se împrăștie. Alegătorii au protestat cu energie împotriva acestui act arbitrar. Kieseweter a declarat, că dacă nu i-se dă voie să țină prelegerea, va interpela în Duma asupra acestei samavolnicii, și ilegalități cauzate de agenții poliției.

Tăcere.

Broșura lui Iustus.

În numărul dela 14 Aprilie Dl Iancsó Benedek arăta cu citații din mulți autori ne-preocupați (l-a întrebuințat chiar și pe dl Alexici) că poporul român e cel mai ticălos de pe fața pământului și că atunci când vin Ungurii și ne asigură școlile, nu fac altceva decât un act umanitar și cu totul cultural. În broșura sa, Iustus arată că despre ori-care popor se pot găsi în scriitori vechi și noi date compromițătoare. Astfel și despre Unguri. Și Iustus citează despre Unguri mai multe de prin cărți vechi și nouă. Cităm

și noi. Luitprand, cronicar italian zice despre Unguri: „un popor lihnit și tiran, necunoscător de D-zeu și dedat la toate mișeliile, — un popor doritor de jefuire și de omoruri“. Iar cronicarul italian Regino zice: „un popor foarte sălbatic și mai îngrozitor decât toate fiarele, căci mănâncă inimi de oameni și beau sânge omenesc“.

Apusenii se rugau: „Et ab Hungarorum iaculis defendas nos, Domine!“ Leo înțeleptul, împăratul Bizanțului scria: „e perfid și-și tănuiește planurile, nu caută prietinia nimănu și nu-i vrednic de încrederea nimănu, mănânat de o poftă nesațioasă după câștig nu socotește întru nimic jurământul etc.“ Otto, episcopul din Freisingen scrie: „Sunt autem praedicti Hungari facie taetri, profundis oculis, statura humiles, moribus et lingua barbari et feroces, ut iure fortuna culpanda vel potius divina patientia admiranda sit, quale, ne dicam hominibus, sed talibus hominum monstris, tam defectabilem exposuit terram“. Italianul Marino Sanuto (sec. 16) zice: Ungurii sunt poporul cel mai rău de pe lume; nu știu iubi, nu știu respecta pe nici un popor. Nu se iubesc nici între sine. Fie are își caută numai după planul propriu. Despoaie areea publică și nu-și fac scrupuli pentru asta... Nu-î dreptate sau cruzime, pe care n'ar săvârși-o sau ca să vorbesc pe scurt: ungurii sunt lepădăturile lumii și dacă regele lor n'ar fi atât de bun și de nevinovat, dreptatea dumnezeiască n'ar putea să întârzie de a prăpădi pe acești unguri“. În sec. 16 studenții din Praga cântau:

Hos attingit Hungarorum

Natio crassorum morum

Rudis atque barbara...

Pe coarda asta se poate continua despre ori-ce popor. Dar asta-i istorie, dle Jancsó? Cred, că numai singur D-ta răspunzi cu da la această întrebare — și numai când e vorba despre noi.

Scrisoare din Berlin.

— *Invățăture din chestia polonă* —

13 Maiu, st. n.

În zilele trecute, la desbaterea budgetului atât în Landtag-ul Prusiei, cât și în Reichstag a ajuns pe tapet chestia polonă. A trecut și a fost tractată apoi și în presă în modul obișnuit dar nu în tonul, cum tractează la noi în Ungaria presa naționalitățile. Acest lucru — cred — e explicabil dacă ne dăm seama, că la noi în Ungaria chestia naționalităților nu e tratată în mod obiectiv, demn de o chestie atât de importantă,

De câte ori se face și la noi pomenire despre naționalități — har Domnului, tot mai des — toată lumea se referă la chestia polonă fără să-și dea seamă de adevărata ei fire.

Chiar de aceea credem de nimerit a da, în rezumat, un prim articol „Lupta pentru Ostmark“, publicat în numărul 16 al ziarului „Die Welt am Montag“.

În introducere, se constată că chestia polonă există, și e una dintre cele mai importante chestii politice — căci de când s'a format o clasă mijlocie și de când o inteligență democratică a luat în mână conducerea Polonilor, în toate părțile, Polonii dau dovadă de astfel de virtuți economice, cari încă acum erau pentru ei de tot străine și

astfel tot aceeași sânguință și cruțare găsim și la proprietarul polon ca și la muncitori. Pe terenul cultural asemenea au progresat colosal, deci Germanii au de a face cu o națiune, care stă pe o înălțime indiscutabilă atât în cele culturale, cât și în cele economice.

Prin urmare — se zice mai departe — trebuie întăriți Germanii.

De germanizarea Polonilor, firește, nici vorbă nu poate fi: cel mult dacă li-se poate pune stavilă. Nu e putere în lume, care să le zmulgă limba maternă din viața familiară și privată, și toate atacurile brutale și dure contra celui mai sfânt drept omenesc, la limba străbunilor, pot naște numai amăreală și 'ndârjire. Chiar și școala se deosește și păgubește, dacă se trage în lupta politică, și patriotismul și simțul național-german care la Poloni prin ea vrea să înfloriască. Se poate pretinde, ca ei ca civi germani să-și împlinească datorințele legale, mai mult însă nu.

În cele ce urmează se arată apoi că administrația și biurocrația nemiloasă prin purtarea ei a fost și e și azi cauza stării încordate. „Nu lupta de nimicire, ci înțelegerea reciprocă loială trebuie să fie deslegarea chestiei“.

Noi să urmărim pilda Polonilor și să avem încredere în dreptatea cauzei noastre, ei să învețe minte.

Berolinus.

Dreptul firesc și sfânt al Moldovenilor.

Frații noștri din Basarabia au două gazete românești („Basarabia“ pare a se fi stins) cari răspândesc în o limbă frumoasă românească știri din lumea largă, îndrumări pentru viața lor locală și părți din cei mai buni scriitori ai neamului nostru. Despre „Viața Basarabiei“, care apare în două ediții, am vorbit într'un număr anterior. Acum reproducem din „Moldovanul“ următorul articol pentru a arăta cât de mare e dorul fraților noștri „moldoveni“ din Basarabia după cartea românească. Autorul articolului e d-nul Gh. Madan, care a petrecut mai mulți ani în București fiind angajat la Teatrul Național. D-l Madan a publicat în București un volum de poezii.

„Noi moldovenii avem dreptul de a cere, ca în școlile de la țară să se învețe pe lângă limba rusească și cea moldovenească: acesta este dreptul cel mai sfânt și mai firesc al oricărui popor (norod); fiindcă limba strămoșească este pentru un neam ceea-ce este pentru un om tatăl și maica sa.

Și când părinți noștri au fost din neamul moldovenesc și au vorbit limba moldovenească, când maicele noastre ne-au legănat tot în cântece moldovenești și ne-au învățat să ne închinăm și să ne rugăm lui Dumnezeu în limba moldovenească pe care și ei au învățat-o dela părinții lor și tot așa din moși-strămoși, noi n'avem dreptul, nu ne lasă inima să ne lăpădăm de ea, căci lăpădându-ne de limba strămoșească, de neamul nostru ne lăpădăm.

Și limba, legea și obiceiurile neamului nostru nu sunt de eri, de alaltăeri, ci de veacuri. O, noi nici nu ne putem închipui câte lupte s'au dat, cât sânge a curs și câte vieți s'au prăpădit numai și numai să ni-se păstreze limba, legea și obiceiurile curate și neprihănite.

Și dacă după veacuri de luptă și de suferințe neamul nostru trăește întreg și astăzi apoi se vede că așa a voit Dumnezeu și voința Lui este sfântă și lepădându-ne de neamul nostru, de Dumnezeu ne lăpădăm.

Un om care s'ar lăpăda de neamul său zicând, că-i este tot una, de o fi Moldovan ori Jidan sau mai știu eu ce, acel om este ca o vită de pripas sau ca un câne ușer-

nic care umblă din ușă în ușă fără culcuș, fără stăpân.

Dacă Rosia într'adevăr vrea să verse lumina învățături și peste Moldovenii din Basarabia, apoi să ia măsură ca în școlile dela țară copilașii moldoveni să învețe nu numai rusește ci și moldovenește în acelaș timp.

Și aceasta nu va fi în dar o jertfă din partea Rosiei, ci plata și răsplata unei datorii vechi, pe care o are către neamul moldovenesc. Căci și moldovenii la rândul lor au răvărsat odinioară lumina învățături asupra Rusiei; astfel Petru Movilă, care a fost odinioară mitropolit al Chievului și a întemeiat Academia duhovnicească din Chiev, a fost moldovean (fiul lui Simion Movilă, domnitorul Moldovei). Monahul Pavel Berendei care a alcătuit cel dintâi glosar slav-românesc cunoscut sub numele lui Kutivski, și a pus astfel cea dintâi temelie lexicografiei slavonești, de asemenea a fost moldovean.

Un alt moldovean Nicolae Milescu zis și Cârnuț, fost spătar (ministru) în Moldova, învățat mare și poliglot (știutor de multe limbi) vestit în vremea sa, a fost sol din partea țarului Rusiei Alexei Mihailovici la Kitai; tot acesta a dascălit copilăria lui Petru cel Mare.

Și noi moldovenii putem să ne fălim în fața lumii întregi, că unul din neamul nostru a fost povățitorul și luminătorul marelui împărat și luminător al Rosiei Petru cel mare.

Tot pe atunci un alt moldovean, Dimitrie Cantemir (fost domn al Moldovei) sălășuindu-se în Rusia, a fost unul dintre prietenii și sfetnicii politici ai lui Petru cel Mare. Și pentru marea sa învățătură a fost întâiul prezident al Academiei de învățătură rusești, pe care tot el a întemeiat-o după planurile marelui învățat și filozof Leibnitz.

Iar fiul său, Antiot Cantemir a fost întâiul și adevăratul întemeietor al versurilor rusești. Putem zice că nici Lomosofov n'a fost mai presus de An. Cantemir; dânsii au fost de o potrivă de mari după înrăurările lor asupra literaturii rusești.

Mai târziu un alt moldovean Cheraskov (Herăscu), bărbat meritat în istoria luminării Rusiei și scriitor cunoscut, a fost cel dintâi rector al universității din Moscva.

Iată de ce zicem, că dându-ne Rosia voe să ne luminăm în școlile înrepătoare pe lângă limba rusească și în cea moldovenească, nu ar face decât să ne plătească o veche datorie.

Pe noi ne umple mâhnirea, ni-se sfășie inima, când ne gândim ce a fost neamul nostru odinioară, când ne puteam să ne luminăm, să ne adăpăm la izvorul veșnic al învățaturii cu limba noastră și ce am ajuns aăzi, când din pricina neștiinței și întunecului sufletesc în care zac moldovenii, îi înșală și îi sărăcesc pe ei jidații din toate părțile.

Florile de pe mormăntele strămoșilor noștri sunt mai frumoase și mai mirositoare, mai duioși mângăie viața noastră de cât florile, ce înfloresc în locuințele bogăților, ce trăiesc astăzi și au datoria de a îngriji de viitorul economic și sufletesc al neamului nostru.

Deci să cerem, să ne rugăm frumos la fratele nostru, poporul rus, ca să ne propovăduiască în școlile dela țară învățătura nu numai rusește ci și în moldovenește în acelaș timp.

Cu acest chip vom ieși deșteptați din școală... Și iarăși, să nu uităm niciodată a cui strănepoți suntem.

FRANZ JOSEF Apă purgativă

recomandată de medici în contra
haemorrhoidelor.

ȘTIRILE ZILEI.

Mercuri, 13 Mai.

— **Mizerii.** O informație din Sibiu ne prezintă într'o lumină tristă spiritul de conducere al organelor polițienești de-acolo. Dumineca trecută era anunțat un concert al baritonului Rădulescu din București. Acest concert ce avea să se dea cu concursul mai multor membrii din societatea sibiană, a fost oprit de poliție sub cuvânt că concertantul nu e cetățean ungar. Această opreliște a provocat o justă indignare în publicul românesc care se pregătise în număr mare pentru concert. E și aceasta una din multele mizerii mici, de cari ne împărtășesc prietenii noștri sași. Să urmeze sănătoși înainte. Noi nu uităm.

— **Rector al universității din Cluj** a fost ales, Marți, Dr. Farkas Gyula, profesor de matematici la facultatea filozofică a universității.

— **Fișpanul Făgărașului**, Guido Bauszner a cerut pe motive de boală concediu pe trei luni care i-s'a și îngăduit. În absența lui, cu purtarea agendelor comitatului a fost însărcinat din partea ministrului de interne vice-comitele Alexandru Belle. Adunarea generală de primăvară a comitatului se va ținea la 22 Mai n.

— **Gazetar socialist condamnat.** Curtea cu jurați din Cluj l-a condamnat pe gazetarul socialist Kun Béla la 6 luni închisoare de stat și 200 cor. amendă. După rostirea sentinței, la cererea procurorului, tribunalul l-a declarat arestat.

— **Milionar sinucigaș.** Hutter Tivadar, proprietarul unei fabrici de săpun în Budapesta, om cu avere de câteva milioane, s'a sinucis eri dimineață în vârstă de 65 ani. Motivul sinuciderii e o veche boală neurastenică.

— **O veste bună.** Dl G. Madan, redactorul „Moldovanului“ din Chișinău, a scos în zilele acestea o broșură cu poezii românești din diferiți scriitori. Poeziile sunt tipărite cu buchii rusești, pentru ca ele să poată pătrunde în straturile largi ale Moldovenilor. Prețul e 40 de copeici. E una dintre cele mai îmbucurătoare vești cari ni-au venit în timpul din urmă.

— **Cale ferată cu o șină.** În ședința din urmă a societății „Royal Society“, inginerul italian Luigi Brennan a ținut o conferință despre cea mai nouă invenție a sa: trenul cu o singură șină. Invenția se bazează pe așa-numitul gyroskop. Brennan a făcut și probe practice cu un mic model, în care a ocupat loc fiul său. Probele au reușit foarte bine. Brennan a mai inventat și un torpedo numit după el „Torpedo-Brennan“.

— **Procesul asasinului lui Petcov.** Zilele acestea s'a constituit în Sofia tribunalul marțial care va judeca în procesul asasinului ministrului bulgar Petcov. Președintele tribunalului va fi colonelul Tanev, iar judecătorii colonelii Patsev, Kusev, Kitinsev și Radojkov. Procesul, cu toate aceste, numai peste câteva luni va ajunge să fie desbătut. Amânarea aceasta o impune curentele politice duse guvernului actual.

— **Agenți de emigrare condamnați.** Poliția frontieră de la Șopron l-a condamnat pe agentul Vámos Jozsef din Nagyökeld la 15 zile închisoare și 200 coroane amendă, iar

pe agentul Parapatics János la 1 zi închisoare și 20 cor. amendă, pentru că amândoi cutreerău comunele și-i momiau pe locuitori să emigreze în America, descriindu-le în culori vii viața fericită ce vor duce-o în lumea nouă.

— **Voluntar evreu pedepsit.** „Magdeburger Zeitung” află că ministrul de războiu a condamnat la șase luni închisoare pe voluntarul evreu Rahl, care a refuzat să facă serviciul de Vineri seara până Sâmbătă seara.

Rahl a mai fost condamnat pentru același motiv la două luni închisoare.

— **Ministrul-șef al Serbiei în Budapesta.** Din Belgrad se telegrafiază, că Pasici, ministrul-șef al Serbiei, în călătoria sa la Viena se va opri pe câteva zile în Budapesta pentru a-i face o vizită ministrului-șef Wekerle și ministrului de comerț Kossuth.

— **Lotul infantului spaniol.** Regele Alfons a întrebat pe M. Sa Monarchul nostru încă înainte de nașterea infantului, dacă poate să dea noului născut numele de Francisco la caz, că va fi de parte bărbătească. M. Sa și-a dat consimțământul astfel că la botel va figura ca martor împreună cu împăratul Wilhelm al II-lea și cu regii Angliei și al Portugaliei.

— **Din congregația comitatului Turda-Arieș.** În adunarea de Marți a comitatului Turda-Arieș, a fost ales vice-comite al comitatului Lovassy Andor. Protonotar comitatens Zarándy, solgăbirău în Trăscău Dr. Boér Kálmán și solgăbirău în Câmpeni Dr. Gruber József.

— **Călduri mari în Germania.** Vremea s'a pornit foarte prost. Am putea zice, că anul acesta am avut numai iarnă și vară. Din Hamburg vine știrea că de Sâmbătă s'au lăsat asupra părților de nord ale Germaniei, niște călduri insuportabile. Școalele se închid la 10 ceasuri din aceasta cauză. Termometrul arată 36 C.

În zilele din urmă au fost câteva cazuri grave de insolație și trei cazuri mortale.

— **Ciocnire de trenuri.** Trenul de mărfuri nrul 973 s'a ciocnit ieri seara, în gara dela Soroksár, cu trenul de mărfuri 970. Opt vagoane au fost ruinate. Moarte de om nu s'a întâmplat.

— **Vanderbilt pe insula Elba.** „Regele căilor ferate americane” Vanderbilt a sosit zilele trecute în portul Portoferraio, de pe insula Elba, pentru a petrece câțeva vreme pe pământul de pe care marele Napoleon cu ațăta dor privise înspre țărnișii Franței. . . .

— **Parcelare de moșii în Sătmar.** Locuitorii din comuna Olcsva, (Comitatul Sătmarului) au cumpărat dela contele Károly Sándor moșia acestuia de 320 jugere, de pe hotarul comunei Olcsva, cu gândul de a o parcela între ei. Spre acest scop, o delegație s'a prezentat la ministrul de agricultură Darányi, cerându-i sprijinul. Ministrul le-a promis tot concursul său.

— **O prietenă.** Lucia Lorenz a tras cu revolverul asupra bărbatului prietenei sale Dora

Wiener fără a-l nemeri. Trasă la răspundere, Lucia Lorenz, cu lacrimi în ochi, și-a mărturisit păcatul, aducând drept scuze dragostea pentru prietena ei, pe care bărbatul acesteia o maltrata în mod neomenesc.

Curtea cu jurați a rostit verdict de achitare.

— **Dela Camerele advocaților.** Camera advocaților din Arad a trecut în registrele ei pe advocații Dr. Gross Nathan cu sediul în Lupeny, dr. Déry Jakab Ienő cu sediul în Hátzeg și pe dr. Ioan Ursu, care și-a mutat cancelaria advocațială din Arad la Maria-Radna.

— **Cât co-tă îmbrăcăminte la New-York.** — Într-o „Cronică americană” a revistei „Bibliothèque Universelle et Revue Suisse” se relevă micul preț cu care se pot cumpăra, la New-York, haine gata pentru bărbați. O haină completă de „cheviot”, care la Paris costă aproape 150 franci, la New-York nu costă decât 50 fr.

Acest mic preț se datorește faptului că articolele sunt confecționate cu mașina, în cantități enorme, de către stabilimente cari se găsesc în mare număr în cartierele muncitoare exotice ale marelui oraș american.

Din contră, doamnele cari aparțin la societatea elegantă, de și costul stofelor de zece ani încoace s'a efiinit cu mult, plătesc și acum foarte scump hainele lor; astfel dau 2000—2500 franci pentru o haină ordinară, și sunt d-ne cari cumpără cel puțin 4 haine de fiecare sezon. Un costum de bal simplu costă 5000 franci; o „sortie de bal” 40.000—50.000; o pălărie 500—700 franci. Și pălăriile se schimbă până și de 20 ori în fiecare anotimp.

— **Expoziția dela Cinci-Biserici.** Astăzi dimineață s'a deschis expoziția industrială din Cinci-Biserici prin Arhiducele Frideric, patronul acelei expoziții. Dintre miniștri numai Kossuth a fost de față.

Arhiducele Frideric a citit discursul de deschidere de pe o filă de hârtie „nu tocmai fluent”, cum se exprimă ziarele maghiare.

Cu arhiducele Frideric a asistat la deschidere și soția sa, arhiducesa Izabella și fca lor, ducesa Gabriella.

— **Plângeri împotriva crucei, sau stelei lui Müller** ne sosesc la redacție, din pricina, că dl Müller anunță, că dă înapoi banii ace'ora, cărora crucea d-sale nu li-ar folosi; dar când vin oamenii și cer banii îndărăt, d-sa nici pomană să le dea banii. Așa ne scrie Ioan Tătar Pașcul din Dumbrăveni, comitatul Bihor și ne face pe noi răspunzători, pentru că jupânul Müller nu-i dă îndărăt banii, pentru crucea, sau steaua, despre care d-sa spune, că nu i-ar fi făcut nici un bine.

Să stăm puțin și să ne lămurim asupra rosturilor anunțurilor din gazete, care rost vedem că nu l'au prins pe deplin oamenii noștri din popor, ba de multeori și între oamenii mai cu carte se află câte unul care nu ține în samă, că pentru ce se publică în o foaie între anunțuri, redacția foii nu ia nici o răspundere. Anunțurile le primește administrația foii, pentru plată, și răspunderea o au aceia, cari cer să li-se publice anun-

țurile. Chiar dacă s'ar căuta anume, nu s'ar putea afla totdeauna ce fel de oameni și ce fel de firme sunt acei, cari dau anunțurile și astfel se pot întâmpla și păcălituri, despre cari nu are știre nici administrația; dar cu atât mai puțin redacția.

Încă odată dăm cetitorilor noștri sfatul, ca să se păzească singuri, acolo, unde nu îi putem păzi noi. Cât pentru cazul cu Müller vom căuta să ne informăm și dacă ne vom încredința, că nu umblă pe căi drepte, vom ști să ne facem socoateala și cu d-sa.

— **Mulțumită publică.** Reuniunea de citire și cântări a economilor și meseriașilor din Alba-Iulia aranjând 2 concerte, unul în favorul propriu, celalalt în favorul gimnasiului din Brad, la acestea au binevoit a contribui cu suprasolviri mai jos numiți, cărora și pe aceasta cale le aducem mulțumită.

La concertul din 7 Martie a. c. au suprasolvit: Dr. Alesandru Mocioni, Ioachim Fulea și locotenent Smeu câte 10 cor., Dr. Náthán Bernát 7 cor., Ioan Cirlea, Dr. Fried Armin, Fuchs Nándor, Iudovits și Virgil Vlad câte 5 cor., Ștefan Crisian, Deutsch Adolf, Ilyés Károly și Petru Sinca câte 4 cor., Petru Segan, N. N. și N. N. câte 3 cor., Locot. Kosmutza, Löw Károly și N. N. câte 2 cor., Dorofteiu Cimbulea, Antoniu Cricovean și Niculae Muntean câte 1 cor.

La concertul din 6 Maiu a. c. au suprasolvit:

Ioan Cirlea, Dr. Ioan Marciac, Ioan Teulescu și Dr. Camil Velican câte 10 cor., Valeriu Daian 5 cor., Francisc Botian, Andreju Pataki și Virgil Vlad câte 4 cor., Petru Circo, Romul Muntean, Victor Muncus, I. Socaciu și Octavian Tobias câte 2 cor., Nicolae Cade 3 cor., Dr. Salvator Mihali, I. Bogdan, Rosalia Mureșan, Ioan Toth și Iuliu Timișan câte 1 coroană.

Alba-Iulia la 12 Maiu 1907. Pentru comitet: Ioachim Fulea, șef de comitet. Dr. Camil Velican, secretar.

Bibliografie.

Am primit la redacție următoarele cărți apărute în timpul din urmă:

1. Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți, de preotul Samuil Clain de Sad izvodite. Editate acum pentru întâia oară cu litere latine, după ediția din Sibiu, anul 1842 de Ioan Nicorescu, paroh, ort. rom. în Curtici. — Arad, 1907, 159 pagini. Prețul 2 coroane.

2. Viierul român sau noua cultură a viilor. Indrumări practice pentru vieri de Nicolae Iosif învățător și membru al reuniunii agricole. Editura „Reuniunii române de agricultură din com. Sibiu”, Sibiu 1906. Prețul 70 de bani 77 pagini.

3. Nouă teorie cosmogonică de I. Corbu. Ediția a doua întregită. Bistrița. 1.40 cor. 115 pag.

4. Problema responsabilității juridice a statului și a comunelor cu privire la ultimele răscoale țărănești de N. Titulescu. București 1907.

5. Salomea, de Oscar Wilde. „Biblioteca pentru toți”. 30 de bani. București, traducere de 7. Bârsan.

6. O ședință comunală, comedie în 2 acte de Gheorghe Stoica. Brașov. 80 de bani.

Cancelaria arhitectului I. NIGA

ARAD, STRADA ARCHIDUCELE IOSIF NUM. 1.

Telefon 275.

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, ca specialist în ritul nostru oriental, edifică și restaurează biserici în mod artistic, trimite schițe și proiecte de spese gratuit.

— **Cercul Beketow, unul din cele mai vestite circuri din lume s'a deschis Sâmbătă în localul permanent din Budapesta, cu cele mai bune puteri artistice.**

Economie.

Bursa de efecte. Cursurile tuturor valorilor atât internaționale cât și cele locale cad.

Speculanții de teama crizei agricole sunt foarte rezervați.

Cursul rentelor și valutelor încă au scăzut.

Circulația în târgul efectiv e minimală.

La încheierea bursei au notat:

Acțiunile institutului de credit	Coroane	
„ „ austriac	—	662.75
„ „ ung. a.	—	763.50
„ băncei de escompt a.	—	497.50
„ soc. căilor ferate austro ung.	—	682.25
Renta ung. de aur 4 proc. vinde	—	112.25
„ „ coroane 4 „ „	—	94.20
„ austr. de aur 4 „ „	—	117.50
„ „ coroane 4 „ „	—	99.10
Scrisuri fonciare „Albina“	—	101.—
Napoleond'or (20 franci aur)	—	19.09
20 mărci germane, aur	—	23.48
Galbeni austriaci și ungurești	—	11.35
Bilete germane 100 mărci	—	117.67
„ franceze 100 franci	—	95.65
„ italiene 100 lire	—	95.40
„ române 100 lei	—	94.90
Ruble rusești de hârtie	—	2.52

Prețurile cerealelor. Prețurile cerealelor se urcă pe întreaga linie.

Producenții nu aduc cereale în piețe și astfel circulația e minimală.

Pentru cel mai frumos grâu s'au plătit 21 coroane 60 fileri.

Prețurile celorlalte cereale s'au urcat considerabil.

ONORIU

Tariful transportului pe năi. Pentru transportul pe apă al mărfurilor se plătește până la Budapeste de 100 kgr. :

Dela Panciova 62—66 f., Neoplanta (Ujvidék) 56—60, Bézdan 44—48, Senteș 76—80, Seghedin 66—70, Zenta 64—66, Titel 60—52, Timișoara 88—90. Becicherecul-Mare 66—68. Până la Győr (Raab) se plătește cu 24 fileri mai mult.

Piața din Budapesta.

I.

Cereale.

Grâu, maja metrică, frumos	21 cor. 60 fil.
„ „ „ „ mijlociu	20 cor. 80 fil.
„ „ „ „ mai slab	19 cor. 80 fil.
Săcară, maja m. dela	15 cor. 65 fil. — 16.10
Orz, „ „ „	14 cor. 45 fil. — 15.—
Cucuruz nou	12 cor. 75 fil. — 12.95
Ovăs, „ „ „	16 cor. 45 fil. — 16.95

II.

Produce.

— Prețurile sunt socotite după 100 kilogr. și în bani gata. —

Unsoare de porc, dela	153 cor. — 154 cor.
Slănină, . . . „	130 cor. — 138 cor.
Cartofi, . . . „	3 cor. 20 fil. — 5.20
Spirt, ... „	46.50 cor, — 47.—

III.

Târgul de porci Kőbánya (Steinbruch).

(Prima calitate ungară).

Bătrâni . . . — — — fileri kilogramul
Tineri . . . 142—144 fileri kilogramul

Redactor responsabil :

VASILE MACREA.

Tip. «Poporul Român», István-ut 11.

Cumpărați :

„Năvăliri Barbare“

de

Lucian Bolcaș.

Prețul: 1 cor. 10 bani porto.

Se poate comanda dela autor:

Redacția ziarului „Lupta“ **Bpest,**
VII Rottenbiller-u 5/b. I. I.

Caut un candidat

de avocat cu praxă. Postul să poate ocupa imediat. Condiții după învoială.

Dr. George Dubleșiu
advocat Hunedoara.

Cassa de păstrare (reuniune) în Săliște. com. Sibiiu.

ANUNȚ.

Cassa de păstrare (reuniune) în Săliște acordă împrumuturi fără nici o proviziune sau competență de scris și anume:

I. Împrumuturi pe obligațiuni cu caventi și împrumuturi cambiale

dela K	50 până la K	1,000	cu 8	la sută
„ „	1,000	„ „ „	5,000	„ 7 „ „
„ „	5,000	„ „ „	20,000	„ 6 ^{1/2} „ „
„ „	20,000	în sus	„ 6	„ „

II. Împrumuturi hipotecare și împrumuturi cambiale cu acoperire hpotecară

dela K	100 până la K	1,000	cu 7	la sută
„ „	1,000	„ „ „	5,000	„ 6 ^{1/2} „ „
„ „	5,000	în sus	„ 6	„ „

III. Credite de cont-curent pe lângă acoperire de hârtii de valoare sau hipotecă

sume Până la K	5,000	cu 6.8	la sută
și preste	„ 5,000	„ 6.3	„ „ interese decursive.

Depuneri se primesc dela privați cu 4 la sută și dela corporațiuni publice cu 5 la sută, solvind institutul contribuțiunea.

3—3

Direcțiunea.

Telegramă

Nepotului George, — Munții apuseni.

Am dispus să-ți trimită firma românească: F. A. Degan-Fiume, 5 kgr. cafea gustoasă din care a cumpărat: George Pop de Basești, Arhimandritul Hamsea, Dr. Ilarion Pușcariu, Dr. Iancu Mețianu, Isidor Ieșan (Seraievo) Dr. Putici, Doamna Russu-Șirianu, Doamna Dr. Oncu, Inspectorul Bărdossy, Felicia Dr. Rozvan, Elena Dr. Popovici (Lugoj), Sofia Dr. Chirtop etc. și 1 kgr. Tea „Degan“ din care are și Directoara Stolojan, Beiuș. El știe că cu cafea și tea trăiți. Scoate remboursamentul, nu mă face de rușine. Fă-i propagandă că-i om cinstit și bun Român. Preț-curent trimite gratis!

3—5

Uncheșul AUGUST.